

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

SOSYAL DİYALOG PLATFORMU DEĞERLENDİRME RAPORU

2024 –ÇORUM

ARILARI YAŞAT GELECEĞİNİ KAZAN PROJESİ
KEEP BEES ALIVE, EARN YOUR FUTURE
TRESP1.2NEETPRO/P-03/147

Bu yayın Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin mali katkısıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca hibe faydalanıcısı sorumludur ve bu içerik hiçbir şekilde Avrupa Birliği veya Türkiye Cumhuriyeti'nin görüş ve tutumunu yansıtmamaktadır.

İNSAN KAYNAKLARININ
GELİŞTİRİLMESİ
PROGRAM OTORİTESİ

TÜRKİYE İŞ KURUMU

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

Çorum İli NEET'lerin Tarım ve İşgücüne Uyum Becerileri Sosyal Diyalog Çok Taraflı Değerlendirme Raporu

Arıları Yaşat Geleceğini Kazan Projesi
Keep Bees Alive, Earn Your Future
TREESP1.2NEETPRO/P-03/147

Raporu Hazırlayanlar:

Proje Koordinatörü

Ziraat Yüksek Mühendisi Dilek BİLGİN - Çorum Valiliği Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği

Proje Saha Koordinatörü

Uzman Ömer ARSLAN –Çorum Valiliği Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği

Proje Eğitim Koordinatörü –Sümeysra BEKTAŞ

© Çorum Valiliği Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği
Yazışma Adresi: Çorum Valiliği Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği C Blok Kat 2
Merkez /Çorum TÜRKİYE (0 364) 225 66 67

Bu rapor Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Çorum Valiliği Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

This report has been produced with the financial assistance of the European Union and the Republic of Turkey. Its contents are the sole responsibility of Çorum Governorship Central Villages Service Provision Union and do not necessarily reflect the views of the European Union and the Republic of Turkey.

İÇİNDEKİLER

RAPOR KAPAĞI	1-2
İÇİNDEKİLER.....	3
GİRİŞ.....	4
ÇORUM SOSYAL DİYALOG PLATFORM ÜYELERİ.....	5
ÇORUM SOSYAL DİYALOG PLATFORMU 1. OLAĞAN TOPLANTISI GÜNDEMİ.....	6-7
TOPLANTI ÇIKTILARI	8-10
ÇORUM SOSYAL DİYALOG PLATFORMU 2. OLAĞAN TOPLANTISI GÜNDEMİ	11-12
TOPLANTI ÇIKTILARI	13-14
ÇORUM SOSYAL DİYALOG PLATFORMU 3. OLAĞAN TOPLANTISI GÜNDEMİ	15-16
3.TOPLANTI ÇIKTILARI.....	17
SONUÇ VE ÖNERİLER	18-25

GİRİŞ

Bu rapor arıcılık özelinde tarım sektöründeki NEET'lerin mevcut durumunu, uyum becerilerini ve bu husustaki paydaşların görüşlerini ve önerilerini almak üzere oluşturulan sosyal diyalog platformunun yapmış olduğu değerlendirmeleri ve ulaşılan sonuçları kayda geçirerek bu alanda yapılacak diğer çalışmalara yön vermesi ve katkı sunması amacıyla hazırlanmıştır. Arılar ve arıcılık mesleğinin hem ekosistemi düzenleyici olması hem de tarımsal üretimde verimliliği artırıcı etkisi açısından arılar ve arıcılık mesleği özelinde ilgili paydaşların bir araya gelerek sorunları tartışmaları ve çözümler geliştirerek kayda geçirmelerinin bu alandaki sorunların azaltılmasına katkı sunacaktır.

Diğer yandan bu proje vesilesiyle oluşturulan Sosyal Diyalog Platformu çatısı altında kamuya hizmet veren kurumların, meslek örgütlerinin ve ilgili kurum ve kuruluşların bir araya gelerek sorunlara birlikte çözüm üretme iradelerini ortaya koyarak başarılı çalışmalar yapması birlikte yönetişimin özendirilmesinde model bir uygulama olarak kayıtlara geçecektir.

Sosyal Diyalog Platformu NEET'lerin tarım işgücü piyasasına geçişinin planlanması, tarım sektöründe geleceğin insana yakışır işleri anlayışının yaygınlaştırılması, arıcılık sektöründe istihdam sorunlarının azaltılması, çalışma hayatının geleceğinin değerlendirilmesi bilgi paylaşımı ve kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonun güçlendirilerek özellikle arıcılık sektöründe politika üretmek için bir yönetim aracı olarak düşünülmüştür. Bu nedenle Sosyal Diyalog Platformunun kurulması projenin en önemli faaliyetleri arasında yer almıştır.

Bu platform; Hitit Üniversitesi, Çorum İl Özel İdaresi, Çorum İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Çorum Tarım ve Orman İl Müdürlüğü Çorum İŞKUR İl Müdürlüğü, Çorum Halk Eğitim Müdürlüğü, Çorum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü, Çorum Valiliği Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği, Çorum KOSGEB Müdürlüğü, Çorum TKDK İl Koordinatörlüğü, OKA Yatırım Destek Ofisi İl Koordinatörlüğü, Çorum Ziraat Odası, Çorum Arı Yetiştiricileri Birliği, Çorum Bal Üreticileri Birliği, Hitit Güneşi Kadın Girişimi Üretim ve Kalkınma Kooperatifi, temsilcilerinden oluşturulmuştur. Projenin iç kontrolünde de izleme görevini yerine getiren bu platform proje süresince üç toplantı yapmış ve bir politika önerisi ortaya koymaya çalışmıştır.

Sosyal Diyalog platformunun ilk toplantısında; Çorum İli arıcılık sektörü durum analizi, NEET ve genç istihdamı sorununun değerlendirilmesi, tarım sektöründe çalışma koşulları ve sorunları, tarımda sigortalılık, kayıt dışı istihdam nedenleri, ikinci toplantıda NE ET'lerin tarım işgücüne uyum ve becerileri ile arıcılık özelinde tarım sektöründe genç ve NEET istihdamının yaygınlaştırılması, üçüncü ve son toplantıda ise arıcılık uygulamalarının ilimizde örnek model çalışmaları ve önerileri ele alınmıştır.

SOSYAL DİYALOG PLATFORM ÜYELERİ

SIR A	KURUMU	GÖREVİ	ADI
1	Çorum Valiliği	Çorum Vali Yardımcısı Birlik Başkanı	Tamer ORHAN Yeliz MERCAN
2	Hitit Üniversitesi	Rektör Yardımcısı	Eşref Savaş BAŞCI
3	Çorum İl Özel İdaresi	Özel İdare Genel Sekreteri	Recep ÇIPLAK
4	Çorum Tarım ve Orman İl Müdürlüğü	İl Müdürü	Hayrullah GÖKTEKİN
5	Çorum İŞKUR İl Müdürlüğü	İl Müdürü	Levent TUZCU
6	Çorum Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	İl Müdürü	Hüseyin ŞAHİN
7	Çorum Sosyal Güvenlik Kurumu İl Müdürlüğü	SGK İl Müdür Yardımcısı	Ömer TÖK
8	Çorum İl Milli Eğitim Müdürlüğü	İl Müdürü	Cemil ÇAĞLAR
9	Çorum Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü	Halk Eğitim Müdürü	Sadık EFE
10	Tarımsal Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu	Çorum İl Koordinatörü	Mansur YALVAÇER
11	OKA ÇORUM Yatırım Destek Ofisi	Çorum İl Koordinatörü	Tuğba PURTUL
12	Çorum KOSGEB	İl Müdürü	Halit Sıddık TONGUÇ
13	Çorum Valiliği Merkez Köy. Hiz. Götürme Birliği	Birlik Müdürü	Nuri ESER
14	Çorum Ziraat Odası	Ziraat Odası Başkanı	Adem ÖZDEMİR
15	Çorum Ticaret Borsası	Borsa Başkanı	Naki ÖZKUBAT
16	Çorum İli Arı Yetiştiricileri Birliği	Birlik Başkanı	Yücel SAYGI
17	Çorum İli Bal Üreticileri Birliği	Birlik Başkanı	Erdal ODABAŞ
18	Çorum Valiliği Merkez Köy. Hiz. Götürme Birliği	Proje Koordinatörü	Dilek BİLGİN
19	Çorum Valiliği Merkez Köy. Hiz. Götürme Birliği	Proje Saha Koordinatörü	Ömer ARSLAN
20	Çorum Valiliği Merkez Köy. Hiz. Götürme Birliği	Proje Eğitim Koordinatörü	Sümevra BEKTAŞ
21	Hitit Güneşi Kadın Girişi Üretim ve Kalkınma Koop.	Proje Ortağı Temsilcisi	Nuran KÖSE Gamze HANGİR

ÇORUM SOSYAL DİYALOG PLATFORMU BİRİNCİ OLAĞAN TOPLANTISI

Tarih : 09.01.2024
Saat : 14:00
Yer : Çorum Valiliği Recep Yazıcıoğlu Toplantı Salonu

GÜNDEM

1. Proje koordinatörü ziraat yüksek mühendisi Dilek BİLGİN 'nin proje ve sosyal diyalog platformu amacı ve çalışmalarına ilişkin bilgilendirme sunumu.
2. Proje Saha Koordinatörü Ömer ARSLAN' nın Çorum ili tarım ve arıcılık sektörü hakkında bilgilendirme sunumu.
3. Proje eğitim koordinatörünün tarım sektöründe arıcılık mesleki eğitimi bilgilendirme sunumu.
4. Çorum ili düzeyinde tarım ve arıcılık sektöründe istihdam sorunu değerlendirmesi.
5. Çorumun tarım sektöründe istihdam yapısının (İşsizlik, İstihdam, işgücüne katılım, işgücünün niteliği, kadın, genç, çocuk istihdamı) değerlendirilmesi.
- 6.Çorum tarım iş piyasasının sektörel yapısının (işyeri büyüklükleri, çalışma şekilleri) değerlendirilmesi
- 7.Tarımda genç istihdam sorunu ve nedenlerine ilişkin görüş ve önerilerin alınması.
- 8.Platform üyesi kurum ve kuruluşların platform stratejileri ve çalışmaları için öneri ve görüşlerinin değerlendirilmesi ve karara bağlanması.
- 9.Kapanış.

Yerel düzeyde oluşturulan Sosyal Diyalog Platformu birinci olağan toplantısı 09.01.2024 tarihinde Çorum Valiliği Recep YAZICIOĞLU toplantı salonunda gerçekleştirilmiştir. Çorum Valiliği Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanı Vali Yardımcısı Tamer ORHAN Başkanlığında gerçekleştirilen toplantıda, Proje Koordinatörü Ziraat Yüksek Mühendisi Dilek BİLGİN platform üyelerine “Arıları Yaşat Geleceğini Kazan” projesinin genel ve özel amaçlarından başlamak suretiyle proje faaliyetleri hakkında detaylı bilgilendirme yapmıştır.

Oluşturulan Sosyal Diyalog Platformu ile kamuya hizmet veren kurumların ve meslek örgütlerinin bir araya gelerek sorunlara birlikte çözüm üretme iradelerini ortaya koymalarının birlikte yönetim adına model bir uygulama olacağını dile getirerek, oluşturulan platformun tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz için de en önemli sorunların başında olan NEET’lerin tarım işgücü piyasasına geçişinin planlanması, tarım sektöründe geleceğin insana yakışır işleri anlayışının yaygınlaştırılması, arıcılık sektöründe istihdam sorunlarının azaltılması, çalışma hayatının geleceğinin değerlendirilmesi gibi konularda politika üretebileceğini, sosyal barışının gelişmesine ve istikrara da dolaylı olarak katkılar sunacağına inandığını ifade etmiştir.

NEET (Ne eğitimde, Ne İstihdamda Olanlar), lerin tarım sektöründe istihdamı ve tarım sektöründe çalışmada işvereninde kazandığı, daha üretken, daha nitelikli, daha insani bir çalışma hayatı için kurumsal ve bireysel olarak neler yapabiliriz? Platformun amacı ve çalışma planı hakkında platform üyelerine bilgilendirmelerde bulunmuştur. Proje Saha koordinatörü Uzman Ömer ARSLAN “Çorum İli Tarım ve Arıcılık sektörü hakkında bilgilendirme yapmasının ardından, Proje Eğitim koordinatörü Sümeyra BEKTAŞ ‘ın arıcılık mesleki eğitiminde yaşanan sorunları dile getirerek bu sorunların çözümüne platformun önemli katkılar sunacağını ifade etmiştir. Platform üyelerince Çorum tarım iş gücü piyasası ve istihdam yapısı değerlendirilmiştir.

Sosyal Diyalog Platformun 2.olağan toplantısında Çorum’un tarım sektörünün istihdam yapısı, (işsizlik, işgücüne katılım, işgücünün niteliği, kadın, genç, çocuk istihdamı vb.) Çorum tarım iş piyasasının sektörel yapısı, (Çorum ili arıcılık alanında, işyeri büyüklükleri, çalışma şekilleri vb.) Tarımda genç istihdam sorunu ve nedenleri, platform üyesi kurum ve kuruluşların platform stratejileri ve çalışmaları için öneri ve görüşleri, konularının değerlendirilmesinin uygun olacağı kararlaştırılmıştır.

TOPLANTI ÇIKTILARI

1. Türkiye İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflamasına göre Çorum TR83 bölgesinde Samsun, Amasya, Tokat illeri ile Düzey 2 sınıflandırmasında yer almaktadır.
2. İstihdamın iktisadi faaliyet koluna göre dağılımına baktığımızda TR83 bölgesinde toplam istihdamın % 40'ı tarım sektörü, % 42,3'ü hizmet sektörü ve % 17,7'i sanayi sektörü oluşturmaktadır.
3. Bölgede kadınların % 56,6'sı tarım sektöründe çalışmakta iken sanayi sektöründe kadın istihdamının % 6,9 olarak oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bölgede istihdamın işteki durumuna göre dağılımında; ücretli veya yevmiyeli çalışanların oranı % 48,9, işveren veya kendi hesabına çalışanlar % 25,8 ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların oranı ise % 25,2'dir.
4. Çorum ili, Türkiye'nin Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alması nedeniyle arıcılık açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Arıcılık faaliyetleri, genellikle yerel halk tarafından geleneksel yöntemlerle yapılmakta ve bölgenin zengin bitki örtüsü sayesinde yüksek kaliteli bal üretimi mümkün olmaktadır.
5. Çorum'da birçok ailenin geçim kaynakları arasında arıcılık mesleği de bulunmaktadır. Bu nedenle, arıcılık genellikle küçük aile işletmeleri şeklinde yürütülmektedir. Aynı zamanda yaş ortalaması 55 ve üstünü oluşturmakta emeklilerin ve ikinci mesleği yapmaya uygun işler yapan insanların (Öğretmen, imam, çiftçi) yaptığı bir ek gelir kolu haline gelmiştir.
6. Çorum'da arıcılık eğitimi verebilecek kurumlar (Arı Yetiştiriciler Birliği, Bal Üreticileri Birliği, Halk Eğitim Müdürlüğü) bulunmaktadır. Bu kurumların eğitim programlarını kapsamlı ve sürekli halde planlamaları halinde arıcılık mesleğini yapmak isteyenlerin ve ilgilenenlerin modern arıcılık uygulamaları da dâhil geniş kapsamlı eğitim verebilecek kapasitede olmaları Çorum'da modern arıcılık

yapılmasına imkân sağlayabilecektir. Fakat bu kursların tamamı halk eğitim aracılığı ile verilmekte ve teorik düzeyde kalmakta teorik bilgileri mutlaka uygulamayla desteklemek gerekmektedir. Çünkü arıcılık mesleği teorinin yanında mutlaka uygulamalı öğrenilebilecek bir meslektir. Eğitim teorik ve uygulama için saat olarak yeterli bulunmamaktadır. Uygulamalı eğitimler artırılmalı özellikle Sivil toplum kuruluşları bünyesinde arıcılık uygulaması yapılacak modeller eğitim sürecine entegre edilmelidir.

7.Son yıllarda, gençlerin de arıcılığa ilgi göstermesiyle birlikte, yeni nesil arıcıların sektöre katılması artmıştır. Özellikle uygulanan proje ile gençler arıcılığa ilgi göstermişler ve kursların ne zaman açılacağı konusunda yoğun bir talep gelmiştir. Valilik İŞKUR yerel yönetimler ve arıcılık ile ilgili çalışan sivil toplum kuruluşları aracılığı ile bu kurallar uygulamalı olarak protokol düzeyinde yaygınlaştırılmalıdır.

8.Arıcılık faaliyetleri, sezonluk olduğu için yaz aylarında işgücü ihtiyacı artmaktadır. Bu durum, bölgedeki tarım işçileri için ek bir gelir kaynağı oluşturmakla beraber gezginci arıcılık modeli ve arı ürünlerinin tamamı (bal, propolis, arı sütü, arı zehiri, polen, arı mumu) bu ürünlerin modern usullerle pazarlanmasının yaygınlaştırılması halinde 4 mevsim gelir elde etme imkânı olduğu arıcılara ve çiftçilere anlatılmalıdır.

9.İklim değişiklikleri ve hava koşulları, koloni yönetimini zorlaştırmaktadır. Bu durum arıcılıkla uğraşanları olumsuz etkilemektedir.

10. Üretilen balın pazarlanması, özellikle küçük üreticiler için zorluk teşkil etmektedir. Bu minvalde kurulan yapı vasıtası ile işbirliği içerisinde pazarlama politikası geliştirilmelidir.

11.Çorum, arıcılık potansiyelini daha da artırmak için eğitim, modern teknikler ve pazarlama konusunda desteklemeye ihtiyaç duymaktadır. Bu alandaki gelişmeler, hem yerel ekonomi hem de tarımsal sürdürülebilirlik açısından önemli olacaktır. Bu nedenle Hitit Üniversitesi tecrübeleri ve işbirliği önem arz etmektedir.

12.Gençlerin tarım sektöründeki istihdam oranlarının düşük olmasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Gençler, kırsaldan şehirlere göç etmekte, bu da tarımda çalışacak genç iş gücünün azalmasına neden olmaktadır. Şehirlerin cazibesi ve şehirlerdeki daha fazla iş olanakları, gençlerin tarımı tercih etmemesine yol açmaktadır.

13.Gençler, tarım sektöründe yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları için bu alana yönelememektedir. Tarım eğitimi veren kurumların sayısının azlığı ve mevcut eğitim programlarının yetersizliği de bu durumu etkilemektedir.

14. Tarım sektörü, genellikle zor ve fiziksel olarak yıpratıcı çalışma koşullarına sahiptir. Gençler, daha az zorlayıcı ve daha yüksek gelir getiren iş kollarını tercih etmektedir.
15. Tarımda kendi işini kurmak isteyen gençler, gerekli finansmana erişim konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Bankaların ve finansal kurumların tarım yatırımlarına yönelik destekleri sınırlı kalmaktadır.
16. Tarım sektörü, toplumsal algıda genellikle düşük statüde görülmektedir. Bu algı gençlere, tarımda çalışmanın kariyer açısından yeterince prestijli olmadığını düşündürmektedir.
17. Modern tarım tekniklerinin ve teknolojilerin yetersiz kullanımı, gençlerin ilgisini çekmemektedir. Tarımda yenilikçi uygulamalar ve teknolojiler, gençlerin sektöre olan ilgisini artıracaktır.
18. İklim değişikliği ve çevresel sorunlar, gençlerin tarım sektöründeki geleceğini belirsiz hale getirmektedir. Bu durum, gençlerin sektöre olan güvenini azaltmaktadır.
19. Tarım eğitim programlarının güçlendirilmesi ve gençlerin tarıma yönlendirilmesi için bilgilendirici kampanyaların düzenlenmesi gerekmektedir.
20. Tarım konusunda gençlere yönelik kredi ve hibe programlarının artırılması, tarımda girişimciliğin teşvik edilmesi. Kırsal alana dönüşü nitelikli işgücü ile birlikte artırabilir.
21. Teknoloji ve modern tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması, gençlerin ilgisini çekmek için yenilikçi projelerin desteklenmesi gerekmektedir.
22. Tarım sektöründe kariyer fırsatlarının artırılması ve tarımın toplumda daha prestijli bir alan olarak görülmesi için çalışmalar başlatılması gerekmektedir.
22. Genç istihdam sorunu, tarım sektörünün sürdürülebilirliği açısından kritik bir konu olup, çeşitli stratejilerle bu sorunun aşılması mümkündür. Gençlerin tarımda aktif rol alması, hem ekonomik hem de toplumsal fayda sağlayacaktır.
23. Gençlerin tarımda başarılı örneklerle buluşturulması bu algıyı değiştirecektir.

ÇORUM SOSYAL DİYALOG PLATFORMU İKİNCİ OLAĞAN TOPLANTISI

Tarih : 05.08.2024
Saat : 14:00
Yer : Çorum Valiliği Recep Yazıcıoğlu Toplantı salonu

GÜNDEM

- 1.Proje Saha Koordinatörü Ömer ARSLAN'ın proje faaliyetleri ve ilerleme durumu hakkında bilgilendirme sunumu.
- 2.Çorum ili düzeyinde NEET'lerin tarım işgücüne uyum ve becerileri ile arıcılık özelinde genç istihdamının yaygınlaştırılması konusunun değerlendirilmesi.
- 3.Yurt dışı teknik çalışma ziyaretinin değerlendirilmesi ve gezginci arıcılık faaliyetleri konusunda bilgilendirme yapılması
- 4.Platform üyesi Kurum ve Kuruluşların platform stratejileri ve çalışmaları için öneri ve görüşlerinin değerlendirilmesi ve karara bağlanması
- 5.Kapanış

İlimizde tarım sektörünün genel sorunları, arıcılık özelinde yapılacak çalışmalar ve genç istihdamın yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmak amacıyla yerel düzeyde oluşturulmuş Sosyal Diyalog Platformunun ikinci olağan toplantısı 05.08.2024 tarihinde proje başvuru sahibi Çorum Valiliği Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanı Vali Yardımcısı Tamer Orhan Başkanlığında Çorum Valiliği Recep Yazıcıoğlu Toplantı salonunda tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Proje Başvuru Sahibi Çorum Valiliği Merkez Köylere Hizmet götürme Birliği Başkanı Vali Yardımcısı Tamer Orhan'ın açılış konuşması ile başlayan toplantıda projenin saha koordinatörü Uzman Ömer ARSLAN'nın proje kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler ve çıktıları hakkındaki bilgilendirme yapmıştır. Sonrasında platform üyeleri tarafından Çorum ilinde gençlerin tarım sektörüne geçişinin ne şekilde sağlanabileceği NEET'lerin tarım işgücüne uyum ve becerileri konuları değerlendirilmiştir.

Aynı toplantıda Proje Saha Koordinatörü Ömer Arslan Hollanda teknik çalışma ziyareti sırasında elde edilen kazanımlar konusunda bilgi vermiş ve gezginci arıcılığın ilimizde yaygınlaştırılması konusunda fikirlerini beyan etmiş katılımcıların öneri ve görüşleri alınmıştır.

TOPLANTI ÇIKTILARI

1. Çorum İlinde Toplam Havuzda Kayıtlı Neet Sayısı:6489 kişidir.2023 Ocak ayı itibari ile kayıtlı işgücü 48.091dir.Kayıtlı işsiz:15.474dir.Kayıtlı işgücü: 22.369 dur.15-29 yaş arası işsiz 7566 kişidir.
2. Genel itibari ile NEET'lerin büyük bir bölümü ön lisans ve lisans mezunudur. Lise terk kişi sayısı ise bu oran içerisinde oldukça düşüktür.
3. Gençlerin işgücü piyasasına girişte en büyük engellerden biri beceri eksikliğidir.
4. Kadınların işgücüne katılımının önündeki en büyük engellerden biri, evde bakım sorumluluklarının öncelikli ve esnek çalışma modellerinin yetersizliğidir.
5. Tarım sektöründe gençlerin sayısı yok denecek kadar azdır.
6. İlimizde gençlerin girişimcilik becerilerini geliştirebilecekleri uygulamalar istenilen düzeyin çok altındadır.
- 7.Tarım sektöründe çoğunlukla kadınlara ihtiyaç duyulurken kadınların evde bakım sorumluluklarının öncelikli olması nedeniyle sorumlulukları çok fazladır. Bu şartlarda aile işletmelerinde gizli işçi olarak çalışmaktadırlar. Bilgi, beceri ve donanım eksiklikleri mevcuttur.
8. Kadınlar ve gençler tarım sektöründeki işleri meslek olarak görmemektedirler
- 9.Tarım sektöründe İŞKUR faaliyetleri bilinmemekte olup İŞKUR bu alanda herhangi bir faaliyet yürütmemekte olup genel olarak sanayi sektörü üzerine yoğunlaşmaktadır.
- 10.Uygulaman proje kapsamında gençlerin tarım sektörüne yönelmek istedikleri fakat tarım sektöründe herhangi bir çalışan olmaktan ziyade kendi işini kurma yönünde çaba sarf ettikleri görülmektedir.
- 11.Tarım sektöründe genç istihdamını yaygınlaştırmak için gençlere bireysel kaynaklı hibe destekleri sağlanmalıdır.
- 12.Yerel düzeyde oluşturulan platform aracılığı ile yerel hibe kaynaklarına ulaşılması daha kolay ve kapsamlı hale getirilmelidir.
- 13.Gençlere tarım sektöründeki iş alanlarında teknolojik eğitimler verilerek girişimcilik nitelikleri artırılmalıdır.
14. Arıcılık gençlerin tarım sektörüne geçişinde öncü rol model üstlenebilecek bir meslektir.
- 15.Çorum ilinde gezginci arıcılık yer almamaktadır. Bu alanda ciddi gelir kaynağı potansiyeli bulunmaktadır. Gençler bu alana yönlendirilmelidir.
- 16.Gençlerin beklentilerini karşılayacak şekilde, güvenli, huzurlu ve iyi ücretli iş imkânlarının sunulması, özellikle de iş arayan NEET'ler için önemlidir.
- 17.Gençlerin iş hayatından beklentilerini yönetmek ve çalışma koşulları hakkında gerçekçi bir farkındalık kazandırmak için erken yaştan itibaren bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

18. Tarım sektöründe arıcılık özelinde pazarlama sorunları çözülmeli ve gençlerin bu alanda düzenli gelir getirici bir sistem kurulması sağlanmalıdır.
19. Tarım işçileri, genellikle günde 10-12 saat çalışmaktadır. Bu durum, işçilerin sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu konuda il genelinde pilot bir uygulama modeli geliştirilmeli ve politika olarak sunulmalıdır.
21. Birçok ülkede tarım işçileri, asgari ücretin altında kazanç elde etmektedir. Örneğin, Türkiye'de 2022 yılı itibarıyla tarım işçilerinin ortalama ücreti, asgari ücretin %70'ine kadar düşebilmektedir.
22. Tarım sektöründe iş güvenliği sorunları bulunmaktadır. Tehlikeli aletler ve kimyasalların kullanımı nedeniyle yüksek iş kazası riski taşımaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre, tarım sektörü iş kazalarının %25'ini oluşturmaktadır. Fakat bu alanda ilimizde de yeterince tedbir alındığı söylenemez. Bu konuda bir eylem planı geliştirilmesi önerilmektedir.
23. Tarım işçileri, sağlık hizmetlerine erişimde zorluk yaşamaktadır. Çoğu zaman, sağlık sigortası veya düzenli sağlık kontrolleri bulunmamaktadır.
24. Tarım sektöründe çalışanların çalışma koşulları ve hakları, pek çok açıdan iyileştirmeye ihtiyaç duymaktadır. Uzun çalışma saatleri, düşük ücretler ve sağlık hizmetlerine erişim gibi sorunlar sektördeki işçilerin yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Sosyal diyalogun güçlendirilmesi, işçi haklarının korunması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.
25. Tarım işçilerinin hakları konusunda bilinçlendirilmesi için eğitim programları düzenlenmelidir. Tarım işçilerinin sendikalaşmasını teşvik etmek için yasaların gözden geçirilmesi ve destekleyici politikaların geliştirilmesi önemlidir.
26. İşverenler, tarım işçileri için güvenli çalışma ortamları sağlamalı ve sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırmalıdır.
27. Sosyal diyalog platformu temsilcileri arasından ve Birlik Başkanı Vali Yardımcısı Sn Tamer Orhan'ın önerisi ile Yurtdışı çalışma programına katılımcıların bu toplantıda görüşleri ve önerileri beyan edilmiştir. Hollanda'da arıcılık ticari amaçla yapılmamakta, ekolojii ve tarımı desteklemek için uygulanmaktadır. Bu yönüyle tüm dünya için model olabilecek niteliktedir. Her arının uçuş alanı belirlenen metrekaşe üzerinden gerçekleşmekte arıcılık ticari, hobi ve ekolojik arıcılık olarak üç ayrı başlık altında yapılmaktadır. Tarım işletmelerinde verimliliği artırmak için (polinasyon /aşılama) sağladığı önemli katkı) arıcılığın ticari olarak kullanıldığı görülmektedir. Arıcılık tamamen bilimsel ve devlet üniversite kontrolünde gerçekleştirilmektedir. İlimizde bu alanda Ziraat Odası ve Arıcılar Birliği, Bal Üreticileri birliği nezdinde pilot bir uygulama başlatılması ve bu çalışmanın bir politika önerisine dönüştürülmesi önerilmiştir.
28. Aynı zamanda gezginci arıcılığın ilimizde teşvik edilmesi için proje kapsamında alımı gerçekleştirilen gezginci arıcılık römorku tanıtılarak TKD yetkililerine bu alanda hibe kaynakları ile gezginci arıcılığın artırılması önerilmiştir.

ÇORUM SOSYAL DİYALOG PLATFORMU ÜÇÜNCÜ OLAĞAN TOPLANTISI

Tarih : 09.10.2024
Saat : 14:30
Yer : Çorum Valiliği Recep Yazıcıoğlu Toplantı Salonu

GÜNDEM

- 1 Proje koordinatörü Ziraat Yüksek Mühendisi Dilek BİLGİN'nin toplantı açılış konuşması
2. Proje Saha Koordinatörü uzman Ömer ARSLAN'nın proje kapsamında uygulamalı eğitim ve farkındalık faaliyetleri olarak yapılan çalışmalar konusunda bilgilendirme yapması.
3. Çorum Sosyal Güvenlik Kurumu Tarım Sigortalılığı Bölüm şefi Abdullah GÜL 'ün tarımsa sigortalılık konulu sunumu.
4. Platform üyesi kurum ve kuruluşların tarımda kayıt dışı istihdamın önlenmesine yönelik öneri ve görüşlerinin değerlendirilmesi
5. Kapanış

Sosyal Diyalog Platformu üçüncü olağan toplantısı 09.10.2024 tarihinde Çorum Valiliği Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği ev sahipliğinde Çorum Valiliği Recep Yazıcıoğlu Toplantı gerçekleştirilmiştir.

Proje Koordinatörü Ziraat Yüksek Mühendisi Dilek BİLGİN; Tarım sektöründe arıcılık özelinde NEET'lerin tarım sektörüne yönelik işgücü uyum ve becerileri ile gençlerin tarım sektörüne geçişinin sağlanmasında, tarımda ve kayıt dışı istihdam sorunlarının çözümünde, sosyal ve endüstriyel barışın gelişmesinde ve ekonomik sürecin istikrar kazanmasına katkı sağlayacak tespit ve önerileri nedeniyle platform üyelerine teşekkür etmiştir.

Platformunun yapmış olduğu toplantılar da görüşülen konuların ve değerlendirmelerin Sosyal Diyalog Platform raporu olarak somut çıktı haline getirileceği ve kamuoyu ile paylaşılacağını ifade etmiştir.

Proje Saha Koordinatörü Uzman Ömer ARSLAN, Çorum ilinde arıcılık sektörü için özellikle gençlerin tarımda istihdamı için kurgulanan ve yerel düzeyde arıcılığında ilimizde aynı zamanda ülkemizde gelişmesine katkı sağlayacak uygulama modeli konusunda bilgi vermiş ve platform üyeleri nezdinde Hitit Üniversitesi, Ziraat Odası, Bal Üreticileri Birliği, SGK İl Müdürlüğü, İŞKUR İl Müdürlüğü, Kalkınma Ajansı, TKDK ile ilimizde projemize destek veren tüm kurumlara teşekkür etmiştir. Projenin operasyonel faydalanıcı olarak İŞKUR İl Müdürlüğü'nün bu tür projelerin yürütülmesinden duyduğu memnuniyeti dile getiren İl Müdürü Levent TUZCU, NEET'lerin ve gençlerin tarım sektöründe ve diğer sektörlerde istihdamı için bu tür işbirliklerinin önemine vurgu yapmıştır.

Sosyal Diyalog Platformu 3.Olağan toplantısı Sosyal Güvenlik Uzmanı Abdullah GÜL tarafından tarımda sigortalılık konusunda yapmış olduğu sunum sonrası platform üyelerince yapılan değerlendirmeler ile sona ermiştir.

TOPLANTI ÇIKTILARI

- 1.Yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen işverenlere yönelik ülkemizde sadece idari para cezası uygulanmaktayken, gelişmiş ülkelerde birçok cezai müeyyide uygulanmaktadır. Cezaların caydırıcı kılınması amacıyla ülkemizde de cezalar artırılmalı ve çeşitlendirilmelidir. Kayıtlı istihdamı teşvik adına sadece cezalandırma yöntemleri uygulanmamalı ödül-ceza mekanizması işletilmelidir.
- 2.Ülkemizde kayıt dışı istihdamın nedenlerinden biride istihdam üzerindeki vergi ve prim yükleri olarak gösterilmektedir. İşverenlerden en yüksek düzeyde ücret ödeyenlerden prim indirimlerinin sağlanması kayıt dışılıkla mücadelede daha etkili olacaktır.
- 3.Kayıtlı istihdamı artırmak ve kayıt dışı istihdamı önlemek amacıyla son yıllarda uygulamaya konulan kapsamlı teşvik uygulamaları yeniden gözden geçirilmeli, çeşitlendirilmeli ve devam ettirilmelidir.
- 4.Kayıt dışı istihdamla mücadelede ülkemiz gerçeklerinden hareketle geliştirilen strateji ve politikalar, gelişmiş ülke örneklerinde olduğu gibi karma politika yaklaşımı ile eş zamanlı olarak birlikte uygulanmalıdır.
- 5.Kayıt dışı istihdamın bireye, topluma ve devlete vermiş olduğu zarar konusunda bireyin ve toplumun bilinçlendirilmesi sağlamalı, eğitim ve öğretim müfredatlarında sigortalılık ve sosyal güvenlik bilincini artırıcı konulara geniş yer verilmelidir.
- 6.Tarımda Kayıt dışı istihdamın kayıt altına alınabilmesi için kamu kurum ve kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyon etkinleştirilmeli ve ortak veri tabanları kurulmalıdır. Böylece kamu kurum ve kuruluşları arasında çapraz kontrol denetimleri hayata geçirilebilecektir.
7. Ülkemizde kayıt dışı istihdamla mücadele çalışmalarının etkin, etkili ve başarılı olabilmesi için toplumu oluşturan tüm kesimlerin özveri ile sorunun çözümüne eğilmesi, demokratik katılım ve sosyal diyalog anlayışı ile sorunun çözümüne katkı sağlaması gerekmektedir.
- 8.İlimizde arıcılığın ve tarımda arıcılık özelinde uygulanması gereken model proje faaliyetleri içerisinde de yer alan “Arıcılık Rehberlik ve Danışma Merkezinin” proje kapsamında kurulan sosyal diyalog platformu ile hayata geçirilmesi olacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'deki kırsal nüfusun gittikçe yaşlandığı görülmektedir. Bu durum ilimiz içinde geçerlidir. Gençler tarım sektöründe geleceklerinin olmadığına inandıkları ve kentte daha iyi bir yaşam beklemedikleri için kırdan kente göç etmektedirler. Bu tercihte şehirlerin insanlar için cazibe merkezi olamaya devam etmesinin etkisi yadsınamaz. Ancak sürdürülebilir kırsal kalkınma eğitilmiş ve konusunda uzmanlaşmış gençler ile sağlanabilecektir. Kırsal kalkınma politikaları bir taraftan daha güçlü bir Türk tarımı için ticari işletmelerin rekabet güçlerini iyileştirmeyi diğer taraftan ise kırsal ekonominin ve kültürel mirasın omurgasını oluşturan geçimlik işletmelerin verimlilik temelinde sürdürülebilirliğini birlikte gözetmektedir. Nitelikli gençlerin kırsal alanda tutulması niteliksiz olanların ise daha donanımlı hale getirilerek kırsal alanda tutulmasına yönelik yeni modeller ve alternatif gelir kaynakları ile kırsal alanlara ilişkin yönetim modelleri oluşturulmalıdır.

Kırsal kalkınma politikaları bir taraftan daha güçlü bir Türk tarımı için ticari işletmelerin rekabet güçlerini iyileştirmeyi diğer taraftan ise kırsal ekonominin ve kültürel mirasın omurgasını oluşturan geçimlik işletmelerin verimlilik temelinde sürdürülebilirliğini birlikte gözetmektedir. Geçimlik işletmelere özel geliştirilen politika araçları çoğunlukla kırsal kalkınma kapsamında değerlendirilmektedir. Zira bu işletmelerin tarımsal üretimde kalmaları sadece dinamik bir kırsal ekonomi için değil, kırsal çevre ve doğal hayat açısından da büyük önem taşımaktadır (Anonim 2018c)

Platform üyelerinin yapmış olduğu değerlendirme ve analizler sonrası ilimizin tarım sektöründeki gençlerin yörenin kırsal kalkınması için ihtiyaç duyulan dinamizme ve yeniliklere açık olmaları, gençlerin eğitim seviyelerinin ebeveynlerine göre daha yüksek ve bilgiye daha hızlı ulaşabilmeleri, tarımın ilimizin stratejik öneme sahip üç başlıktan (Sanayi, Tarım, Turizm) biri olması, ilimizde aktif olarak çalışan kalkınma kooperatiflerinin (özellikle kadın kooperatifleri) varlığı sayesinde özellikle kadınların ve gençlerin kırsalda görev almalarını kolaylaştıracak olması ve böylece insanların güvenli ve doğal ürünleri ucuza tüketebilmelerine imkân sağlayacak olması güçlü yönler olarak,

Gençlerin sosyo kültürel etkilerle kentte yaşama isteği, gençlerin düzenli gelir elde etme istekleri, kırsal alanda iş kurmak için ağır mevzuat ve bürokrasinin varlığı, yetersiz finansman ve başlangıç sermayesi yokluğu, tarımda yer alan genç nüfusun istenilen düzeyde olmaması zayıf yönler olarak,

İfade edilmiştir.

Küreselleşme sürecinde ülkemiz tarımı; ülkemizin rekabet gücünü ve toplumsal refahını, istihdamını, verimliliğini, üretim kapasitesini ve kalitesini sürekli artırmasına çok büyük katkılar vermekte olup tarımda kendi kendine yeter ülke olma iddiasını devam ettirmektedir. İşgücü bakımından dünya nüfusunun yarıya yakını kırsal kesimde yaşamaktadır. Dünya toplam nüfusunun yaklaşık %20'i geçimini tarımdan sağlamaktadır. Tarım sektörünün istihdam ve açısından bu denli önemli yer tutması karşısında, sektöre yönelik politikaların siyasi endişelerden uzak istihdam odaklı bakış açısıyla belirlenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Sanayinin gelişmesi ve bu alandaki istihdam olanaklarının artması sonucunda dünya genelindeki aşırı hızla artan kentleşme son 20 yılda artan bir oranda ülkemizde de yaşanmıştır. Şehirleşmenin cazibesinin artarak devam etmesi gelecekte olumsuz sonuçlarla karşılaşmayı kaçınılmaz hale getirebilecektir. Ülkemiz nüfusun yaklaşık 1/4'ü kırsal kesimde yaşamakta olup sürdürülebilir tarım için bu nüfusun tarım sektöründe istihdamını zorunlu

kılmaktadır. Eğitim seviyesi kentsel kesime göre daha düşük olan kırsal kesimde, istihdamın büyük bölümü küçük ve orta ölçekli çiftlikler tarafından sağlanmaktadır. Küçük ve orta ölçekli çiftliklerin çok sayıda olması ölçek ekonomilerinden yeterince faydalanılamamasını ve kırsaldaki nüfusun tamamını istihdam edilememesi sonucunu doğurmakta ve neticede bir taraftan verimlilik kayıplarına diğer tarafta istihdam fazlası sorununun yaşanmasına neden olmaktadır.

Kırsal kesimde yaşayanların bilgi düzeyinin artması ve ortak çıkarlarını savunabilir hale gelmesi için öncelikle kırsal bölgelerin sosyal koşullarını (konut, eğitim, sağlık, kültürel aktiviteler vs.) iyileştirmeye yönelik çabalar hızlanarak devam etmelidir. Bu iyileştirme ise öncelikle bölgesel seviyeye yapılmalıdır. Kalkınmanın sadece bölgesel ihtiyaçlara odaklanarak gerçek anlamda sağlanamayacağı da unutulmamalı ve tarım sektörünün tüm katmanlarının sürece dâhil edilmesi sağlanmalıdır. İş gücü bakımından temel sorun, artan nüfusa karşın tarımsal iş gücüne nitelikli katılımın yeterince sağlanamamasıdır. Bu durum ancak daha etkin bir eğitim politikası ile düzeltilebilir. Ayrıca özel sektör sermaye kaynaklarının tarım sektörünü daha verimli hale getirmeye yönelik harcamalarda kullanılması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için sermayenin tarım sektörüne yönlendirilmesi teşvik edilmeli ve kırsal kesimin sektöre nitelikli iş gücü katkısı vermesi sağlanmalıdır. Böylece tarımdaki istihdam sorunu, genel ekonomik etkinlik de artırılmak suretiyle hafifletilebilecektir. İş gücünün daha verimli hale gelmesi tarım sektörünün uluslararası rekabetçiliğini de arttırarak ülkemizdeki işletmelerin uluslararası arenada da faal olmasını ve hizmet sunulan pazarın boyutunun genişlemesini de sağlayacaktır. Bu gelişme öncelikle üretim katmanında kendini gösterecek ve ardından dikey ilişkili katmanların tamamında etkili olacaktır. Bu sayede katmanlar arsanda birbirini besleyen verimli bir döngü oluşturularak diğer katmanların da istihdama ve toplumun gelişmesine daha fazla katkı sağlaması mümkün olacaktır.

İş gücü niteliğinin artması, çalışanların ekonomik ve buna bağlı olarak sosyal koşullarının da iyileştirilmesine yol açarak ülkedeki sosyo-kültürel sorunlarla mücadelede katkı sağlayacaktır. Kırsal kesimde yaşanacak genel çaplı bir ekonomik ve sosyal kalkınmanın, ciddi bir sorun teşkil eden kayıt dışı istihdamı da azaltacağı muhakkaktır. Nitekim bu gelişme ile hâli hazırda kayıt dışı çalışan işçilerin çalışabilecekleri alternatif tarım dışı faaliyet alanları da ortaya çıkacaktır. Türkiye'nin önemli sorunlarından biri de kayıt dışı istihdam oranının yüksek olmasıdır. Kentsel kesimde her üç kişiden biri kırsal kesimde ise her dört kişiden üçü kayıt dışındadır.

Özellikle ücretsiz aile iççileri, yevmiyeli ve kendi hesaplarına çalananların çok büyük bir kısmı kayıt içinde değildir. Dolayısı ile de büyük ölçüde herhangi bir sosyal güvenlik korumasından yararlanamamaktadır. Ülkemizde sosyal kurumlara kayıtlılık ve sosyal güvenlik konularında da büyük boşluklar bulunmaktadır. Bu sorunlardan kırsal kesimde en çok etkilenenler ise kadınlardır. Kırsal kesimdeki sosyal koşulların iyileşmesini hızlandırmak için Avrupa'daki iyi uygulama örnekleri alınıp Türkiye'deki kurumsal yapıya uyarlanarak, tarım sektörüne yönelik bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulmalıdır. Bu bakımdan İspanya'daki Ulusal Sosyal Güvenlik Ofisi, Yunanistan'daki Tarım Sigorta Organizasyonu gibi tarımda çalışanlara yönelik ayrı birimler model olarak alınabilir.

Türkiye sahip olduğu coğrafik konum, iklim yapısı ve ürün çeşitliliği açısından zengin bir tarımsal potansiyele sahiptir. Fakat üretimin kayıt altına alınmaması, üretici örgütlerinin yeterince aktif olmaması, istikrarlı olmayan tarım politikaları ve planlı olmayan üretim modelleri sektörde önemli problemlere sebep olmaktadır. İç ve dış talebe uygun planlı bir üretim modelinin benimsenmemesi bazı ürünlerde arz fazlası oluşturup üretici fiyatlarının düşmesi ile üretici

mağduriyetine neden olurken bazı ürünlerde arz açığı olması ise tüketici mağduriyetine ve bu açığın ithalat yoluyla kapatılmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan tarımdaki modern makine kullanımına bağlı olarak iş gücü fazlasının oluşması ve kırsal kesimde yaşayanların gelir seviyelerindeki düşüşler kırsal kesimden kente göçü kontrolsüz bir şekilde körüklemiştir. Ekonomik göstergeler incelendiğinde tarımın GSYİH'daki payının ve istihdam içerisindeki payının giderek azaldığı gözlenmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında tarımın ülke ekonomisindeki yerinin nispi olarak azalma gösterdiğini söylemek mümkündür. Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda tarımın GSYİH'daki payı %42.8 iken 1970 li yıllarda %36,0,1985 yılında %25.0,1990 yılında %16.0,2000 yılında %15,5 oranında gerçekleşmiştir. Günümüzde ise tarımın GSYİH'daki payı %9'dur. Bu durum tarımın gerilediği anlamına gelmezken sanayi, inşaat, turizm gibi diğer sektörlerin geliştiğini göstermektedir. Türkiye'de istihdamın yapısı incelendiğinde tarım sektörünün her zaman önemli olduğu görülmektedir. Yıllar itibari ile incelendiğinde toplam nüfus içerisinde kırsal nüfusu payı, toplam istihdam içerisinde ise tarımsal istihdamın payı giderek düştüğü görülmektedir. Nitekim 1990'lı yıllarda tarımsal istihdam oranı %46 iken bugün bu oran %20 civarına düşmüştür. Diğer taraftan ekonomik kriz dönemlerinde istihdam olanaklarında yaşanan daralma tarım sektöründe istihdam edilenlerde artışa neden olmaktadır. Çünkü tarım sektöründe çalışanların bir bölümü başka sektörlerde iş bulabildikleri anda tarım sektöründen ayrılmaktadırlar. Ancak, ekonominin ve istihdamın küçüldüğü dönemlerde tekrar tarım sektörüne dönmektedirler.

Ülkemizde çok uzun süredir ekilebilir arazi miktarı; sanayinin ve şehirleşmenin baskısıyla azalmaktadır. Diğer taraftan miras hukukuna bağlı olarak parçalanarak işletmelerde üretici gelirlerinin yeterli olmayışı üreticileri göçe zorlamıştır. Bu verilerden hareketle; Tarımda istihdamın azalması diğer sektörlerdeki ekonomik gelişmenin beklenen bir sonucudur. Sanayi, inşaat, turizm gibi sektörler krizden çıkışla birlikte bu sektörlerde iyileşen koşullar, tarım istihdamında düşüşe neden olacaktır.

Tarım sektöründe bölge ve ürün grubuna uygun ihtiyaca göre nitelikli işgücünün geliştirilmesine önem verilmelidir. Tarım sektöründe Çorum ili istihdamı artan bölgeler arasında yer almaktadır. Örneğin Arıcılıkta Sertifikalı Profesyonel iş grupları eğitimi ve destekleri İŞKUR ile birlikte oluşturulabilir. KOSGEB, KOBİ'leri geliştirmek üzere çeşitli eğitim programları düzenlemekte ve proje ile işletmelere hibe destekleri sağlamaktadır. Tarım sektöründe de KOSGEB işletme hibe destekli eğitim ve sertifikasyon programları uygulanabilir. Tarıma dayalı sanayinin kurulması kamu tarafından desteklenmeli, bu hem yeni istihdam olanağı yaratacak, hem de üretilen ürünlerin işlenmesine ve katma değerinin artmasına neden olacaktır.

Arıcılık ve Arı ürünleri Çorumda üretim olanakları bulunan ürünlerdir. Bu ürünlerin üretimini arttıracak desteklemeler bölge tarımı için önemlidir. Hem çevreye duyarlı hem de dünya talebini dikkate alarak yapılacak tarımsal üretim ile hem katma değer artışı hem de istihdam artışı yaratılabilir. Bu da özellikle İyi Tarım Uygulamaları (İTU) ve organik tarımın ilde yaygınlaştırılması ile gerçekleştirilebilir. Endüstriye dayalı bir tarım oluşturularak, bölgede üretilen tarım ürünlerinin katma değeri artırılarak, tarım sektöründen ayrılmayı planlayan genç nüfus için iş ve gelir olanakları yaratılmış olacaktır.

Ülkemizde son yıllarda hayvan ürünleri kendine yeterlilikten uzaktadır. Hayvancılık sektörü yılın 12 ayı iş olanağı sağlayan, işsizliğin azalması için önemli bir sektördür. Bu nedenle

arıcılığın Çorumda desteklenmesi, işsizliğin azaltılması ve hayvancılıkta (arıcılık) kendine yeterlilik için önemlidir.

Tüketicileri çevre ve gıda güvenliği konularında bilinçlendirerek, organik tarım üreticilerine yeni olanaklar sağlanmalıdır. Bu tür üretim yöntemleriyle hem istihdam hem de üretim miktarları artarak, yeni piyasalara girmek kolaylaşacaktır. Çorum ili arıcılıkta gerek flora gerekse insan kaynağı nedeni ile önemli bir potansiyele sahiptir. Bu nedenle üretilen ürünlerin pazarlanması konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

Arıcılıkta modern tekniklerin uygulanması verim ve üretim artışı, karlılığı, karlılık yeni yatırım ve istihdam olanaklarını yaratacaktır. Arıcılık alanında ve genel olarak tarımda çalışanların önemli bir bölümü sosyal güvenceden yoksun olarak çalışmaktadırlar. Pazarın talepleri dikkate alınarak arıcılık ve arı ürünleri üretim süresi ürün çeşitlendirme ile 11-12 aya kadar çıkartılabilir.

Çorum'daki kırsal turizm arıcılık özelinde sürdürülebilir olarak geliştirilerek, bölgedeki gizli işsizlik de azaltılabilecektir. Çorum ili kırsal turizmin gelişmesi için gerekli doğal güzelliklere sahiptir. Bu konuda eğitim programları uygulanmalı ve yatırımlar desteklenmelidir. Böylece, ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlara ve kendi hesabına çalışan erkeklere iş ve gelir olanakları sağlanabilir.

Sektörde istihdam sorununun çözümünde en önemli adımlardan biri tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesidir. Tarım sektörünün lokomotifi olan Kamu STK'lar ile İŞKUR arasında sağlanacak işbirliği ile profesyonel işletmelerde iş-başı eğitimleri verilmelidir. Ülkemizde çok uzun süredir ekilebilir arazi miktarı sanayinin ve şehirleşmenin baskısıyla azalmaktadır. Bu nedenle gezginci arıcılık bir çıkış noktası olabilir. Bu konularla ilgili yasal düzenlemeler hayata geçirilmelidir. Tarım sektöründe bölge ve ürün grubuna uygun ihtiyaca göre nitelikli işgücünün geliştirilmesine önem verilmelidir. Örneğin arıcılık ve arı ürünleri pazarlama, üretim vb alanlarda Sertifikalı Profesyonel İş Grupları Eğitimi ve Destekleri İŞKUR ile birlikte oluşturulabilir

Uygulanan mevcut nitelikli işgücü açısından üniversitelerdeki uygulamalı eğitimler yaygınlaştırılmalı, tarımsal danışmanlık sistemleri daha etkin uygulanmalı, kırsalda bilgiye erişim ve teknolojilerinin kullanımı kolaylaştırılmalıdır. Genç çiftçilere ve kesin köye dönüş yapanlara devletçe koruma izleme ve destekleme modelleri yerel düzeyde geliştirilerek köylerde genç nüfusun artması ve kırsal alanda yapılacak faaliyetler planlanarak yerelden kontrolünü sağlayacak mekanizmalar kurulabilecektir.

Tarım sektöründe katma değer sağlayacak teknoloji odaklı politikalar uygulanırsa gençlerin bu konuya dikkatlerinin çekilmesi daha kolay olacaktır. Aksi takdirde genç nüfusa eğitim verilse dahi söz konusu gençlerin bu sektöre yönlendirilmesi zor olabilir. Hem ülke genelinde hem de kırsal bölgelerde eğitim düzeyleri arttıkça işgücü katılım oranları da artacaktır. Kırsal bölgelerdeki istihdam sorununun temelinde kırsaldaki gençlik nüfusunun özellikle kadınların eğitilmesi yatmaktadır. Ancak kırsal kesimde yoksulluk hala çok yaygındır, çocuklar okullarını terk edip çalışmaya başlamaktadır. Yaşamlarını geliştirmek için gerekli eğitimden mahsur kalmaktadırlar. Bu durumda tarım işçiliği ve yoksulluk kuşaktan kuşağa aktarılmakta ve kısır döngü devam etmektedir. Bu nedenle kırsal kesimdeki genç ve çocuk nüfusun eğitimlerini bırakmalarını engelleyecek programlar uygulanmalıdır. Bunun sonucunda genç nüfus eğitilmiş ve vasıflı olacağından işgücü katılım oranı da artacaktır.

İşgücü niteliğinin artırılabilmesi için tarımda çalışanların ve ailelerinin sağlık, eğitim, yaşam kalitesi, barınma imkânların iyileştirilmesi gerekmektedir. Çalışma şartlarının iyileştirilmesi niteliğin de artmasını sağlayacaktır. Bakanlık, özel sektör, ziraat fakülteleri ile çiftçiler arasında karşılıklı etkileşim sağlanarak, eldeki bilgi birikiminin aktarımı sağlanabilir. İstihdam yaratılırken insana yakışır iş olması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışanlara güvenceli istihdamın sağlanması, hem verimliliği artıracak hem de yoksulluğun azaltılmasında önemli rol oynayacaktır. Bu politikaları uygularken yerel kaynakların harekete geçirilmesi önemlidir. Bu nedenle projemiz kapsamında sosyal diyalog platformu kurulmuş ve bu platform aracılık rehberlik uygulama ve danışma merkezi olarak devam ettirilmesi kararına bağlanmıştır. Sektörde işgücünün niteliği, sağlıklı istihdam politikacı açısından son derece önemlidir. Dolayısı ile vasıflı işgücü potansiyelini artırmak için mesleki yeterlilik belgelerinin edinilmesi önemlidir.

Tarımla ilgili teknolojik gelişmeler arttıkça istihdam doğal olarak azalacak ancak İŞKUR destekli girişimcilik eğitimleri işgücü niteliğini arttıracaktır. KOSGEB, KOBİ'leri geliştirmek üzere çeşitli eğitim programları düzenlemekte ve proje ile işletmelere hibe destekleri sağlamaktadır. Tarım sektöründe de KOSGEB işletme hibe destekli eğitim ve sertifikasyon programları uygulanabilir. Ülkemizde tarım dönüşüm içerisindedir. Temel sorun eğitim ve destek verilecek alanın belirlenmesidir. İŞKUR hizmetlerinden faydalanmak isteyen işletmelere özellikle başarılı özel sektör liderleri tarafından mentörlük eğitimi desteklemeleri sağlanmalıdır. Tarım sektörünün kendini ispatlamış olan işletmeler aracılıkta söz sahibi olmuş işletmeler ya da tarım sektöründe söz sahibi işletmeler ile İŞKUR arasında sağlanacak işbirliği ile profesyonel işletmelerde iş-başı eğitimleri verilmelidir.

Tarım sektörüne İŞKUR'un ulaşmasında çok ciddi boşluk vardır. İŞKUR daha çok sanayi alanında işletmelere destek sağlamaktadır. Aracılık işletmelerine sağlanan bir destek uygulaması görünmemektedir. Örneğin İŞKUR'un aracılık ve arı ürünleri üretimi gibi, iş-başı eğitimlerinden tarım sektörünün daha etkin bir şekilde faydalanması sağlanabilir. Bu kapsamda Bakanlık ile İŞKUR işbirliğiyle ortaya konulan program eğitimlerinin süreleri arttırılabilir. Öte yandan paydaşlardan sivil toplum kuruluşları da dâhil edilerek bu program sürdürülebilir. Geriye göçün sağlanması amacıyla modern köyler kurulması uygulamasına işlerlik kazandırılması uygun olacaktır. Belediyeler sosyal sorumluluk projelerini desteklemelidirler. Yerel yönetimler hizmet ettikleri alanı en iyi bilen hizmet götürücülerdir. Bu noktada hizmet götürecek tüm paydaşların kaynak israfını engellemek adına bir araya gelmesi gerekmektedir.

Belediyeler, Özel İdare, tarım sektörü ile ilgili sivil toplum kuruluşları, tarım teşkilatlarının ve üniversitelerin işbirliğiyle tüm kurumların bir araya geldiği ve hiç bir kurumun işten kaçmadığı veya rol çalmadığı tam bir eşgüdüm ile hareket edilmesi yarar sağlayacaktır. Bir işbirliği protokolü imzalayarak kırsalda sür dürülebilir üretime yönelik eğitimler verilmesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda müeyyidesi olan bir yönetim ortaya konulmalıdır. Hiyerarşik bir yönetim ortaya konularak tüm paydaşların bir araya getirilmesi sağlanabilir. Kurumsal hafıza olmaması sebebiyle, belirli bir noktaya gelen birikim kullanılamamaktadır. Her seferinde yeni uygulamalar ortaya koyma çabası sonu gelmeyen pek çok uygulamanın boşa gitmesine sebep olmaktadır.

Yerel birikimlerin karar mekanizmalarına dâhil edilmesi, kurumsal hafıza birikiminin göz ardı edilmemesi gerekir. İŞKUR tarafından yürütülen meslek edindirme kurslarının devamı sağlanmalıdır. Ancak, çok sayıda kurum tarafından yürütülen söz konusu uzmanlaşma eğitimlerinin tek elden yönetilmesi sağlanmalıdır.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nca tarımsal nüfusun gençleştirilmesi ve genç çiftçilere hibeler verilmesi konusunda mevcut olan uygulamalar daha yaygınlaştırılmalıdır. Tersine göçün teşvik edilmesi ve tersine göçe yönelik teşviklerin ortaya konulması yarar sağlayacaktır. İstihdam garantili eğitim projelerinin sonuçlarının takibi sağlanmalıdır.

Eğitim programlarının pek çoğu sonuçlanmayan veya sonuçları takip edilmeyen yararsız programlara dönüşmektedir. Çoğu kayıt dışı çalışan, herhangi bir eğitim almamış bireylere verilecek eğitim yarar sağlamamaktadır. Yerel ürünlerin üretim alanlarının genişletilmesi ve bu alanda istihdamın artırılmasının sağlanması için kırsal turizmin de önünün açılması sağlanmalıdır. İstihdam için Yöresel ürünlerin pazarlanmasına yönelik olarak kolaylıklar sağlanması, reklamlarının yapılabilmesinin sağlanması, bilgilendirici yayınlar yapılması uygun olacaktır. Bu ürünlere yönelik rekabet gücünü artırıcı teşviklerin verilmesi gerekir. Sürdürülebilir kılınacak üretimlerin yapılması ve pazarların bulunması gerekmektedir. Bu durum, tarımsal üretim gayrisafi hasılasını da arttıracaktır. Tarım sektöründe eğitim alacak kişilerin genç ve kadınların çiftçilerle de işbirliği yapabileceği uygulamalı projelere yönlendirilmesi teşvik edilebilir.

Yaklaşık 3000 yıldır arıcılık faaliyetlerinin değişik ölçeklerde yapıldığı Çorum'da hâlen üretimi yönlendirecek genç nüfusun bulunması avantajıyla ve devletin değişik oranlarda sağladığı teşviklerle arıcılık faaliyetleri var olmaya devam edecektir. Bunun yanı sıra özellikle üretilen arı ürünlerinin pazarlanmasında karşılaşılan bazı güçlükler de vardır. Bu durumun temel sebebi, Çorum'da arı ürünlerine dair küresel çapta herhangi bir markanın bulunmaması ve ilde bulunan 2 farklı birliğin ve bu birliklere bağlı üreticilerin ortak bir çalışma ve üretim standardına uyma platformunda buluşamamaları gelmektedir. Yine aynı şekilde üreticilerin devletin sağladığı proje desteklerini aktif olarak kullanmayıp pasif kalmaları ve bu konuda ilgili danışman şirket ve kurumlardan destek almaya yönelmemeleri bir başka realite olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aynı şekilde üreticiler tarafından beyan edilen ve dikkate alınması gereken diğer bir husus da markalaşma yolunda gitmeye destek verecek standartların yeterli olmaması ve mevcut olan standartlara da üreticilerin riayet etmemeleridir. Bununla beraber son yıllarda özellikle medya reklamlarında önde gelen ürünlerden olan bal başta olmak üzere arı ürünlerinin popüler olması, Çorum arıcılığı için değerlendirilebilecek fırsatlar arasında yer almaktadır. Ayrıca Çorum ilinde yapılan arı ürünleri konusunda tehdit oluşturabilecek etmenler içerisinde tarımsal faaliyetlerin devamı için uygulanan kontrolsüz ve aşırı miktarda tarım ilaçlarının ve tarım gübrelere kullanım, GDO'lu ürünlerin tarımının da Çorum'da yapılıyor olması sayılabilir.

Arıların yaşam ortamları ve Çorum ili florası açısından değerlendirildiğinde, ilin arıcılık faaliyetlerinde ürün kalitesini ve miktarını destekleyen bir floraya ve coğrafi pozisyona sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca bal ormanları projesine zemin sağlayacak müsait dikim alanlarının bulunması da bir başka avantajdır. Başta Tarım ve Orman İl Müdürlüğü ve Hitit Üniversitesi olmak üzere ilde yer alan devlet kurumları proje hazırlama ve yürütme yetkinliğine sahiptirler. Ayrıca arıcılık birliklerinin ve proje kapsamında kurulacak olan "Arıcılık Danışma ve Rehberlik Merkezi" danışmanlık hizmeti verebiliyor olması diğer avantajlar olarak değerlendirilebilir.

Şehirde yapılaşmaya ek olarak bağık alanların ve hobi bahçelerinin yapılaşmaya açılması ve beraberinde suni betonarme alanların gelişmesi, sulak alanların da bu durumdan etkilenmesi ciddi tehdit unsurları arasında sayılabilir. Küresel çapta iklim değışikliklerinin Çorum ilini de etkilediğini de belirtmek gerekir. Çorum arıcıları arasında gezginci arıcıların yeterince olmaması da dikkat çeken bir diğerk zayıf yandır. Çorum’da teknolojik altyapı kullanılarak hastalık mücadelesinde uygulama ve tedbirlerin sisteme kayıtlı arıcılara birlik tarafından bildirilmesi, steril temel petek imalatının olması dolayısıyla yavru çürüklüğü hastalığının daha az görülmesi, Çorum Arı Yetiştiricileri Birliğinin, Çorum Bal Üreticileri Birliğinin ve “Arıcılık Danışma ve Rehberlik Merkezi” nin arı zararlılarına karşı mücadelede organik mücadele ile ilgili danışmanlık hizmeti vermesi ve ıslah projesi kapsamında Anadolu ırkı kaliteli damızlık ana arı yetiştirilmesi, arı yetiştiriciliği açısından güçlü yanlardandır.

Bununla beraber Çorum il sınırları içerisinde arı hastalıklarına karşı mücadelesinin eşgüdümlü ve toplu mücadele olarak yapılmaması, mevcut ruhsatlı arı ilaçlarının etken madde içerikleri ve kullanım talimatlarının denetiminin yetersiz olması, bir bölgede bakımı ve ilaçlaması yapılmayan kolonilerin diğerk koloniler için tehdit oluşturmasına rağmen denetiminin yapılmaması, evcil hayvanların hastalıklarının korunma ve tedavisinde bakanlık tarafından sağlanan imkânların arı hastalıkları için sağlanmaması ve Türkiye’de arı ürünleri borsasının bulunmaması sektörün zayıf tarafları arasında sayılabilir.

Arıcılık malzemeleri ve pazarlama konusunda sektörün güçlü yanları arasında arı yetiştiriciliği birliğinin ve malzeme üretim firmalarının Çorum’da bulunması, malzeme üretiminde gerekli hammaddenin ilde bulunması dolayısıyla hammaddeye yakınlık ve üretim kolaylığının olması sayılabilir.

Arıcılık ve Arı Ürünleri Araştırma Merkezinin Hitit üniversite bünyesinde kurulmuş olmasına karşın aktif halde bulunmamaktadır. Proje kapsamında kurulan bu yapı ile bu merkez aktif hale getirilebilir ve proje çıktıları ile birleştirilebilir proje sonrasında üniversite arıcılık alanında ilgili Sivil toplum kuruluşları proje ortağı Hitit Güneşi Kadın Girişimi üretim ve Kalkınma Kooperatifi Koordinasyonunda sahada da aktif hale getirilebilecek bir yapı bu alanda genç istihdamını destekleyeceği gibi arıcılık alanında Çorum özelinde denetim izleme ve arıcılığa bir standart getirilmesi mümkün hale gelebilir. Bu sayede arıcıların yenilikleri ve gelişmeleri yakından takip etmeleri ve uyumu, ulaşım ve iletişim ağlarının etkili kullanımı sağlanabilir: Projede kurulan bu yapı bu amaca kolaylıkla hizmet edebilir.

Arıcılık ürünlerinin ve malzemelerinin pazarlanması konusunda zayıf yan olarak belirlenen faktörler içerisinde en önde geleni bu konuda örgütlenmenin parçalı yapıda olması, yani dört tane farklı birlik bulunması ve bu birliklerin de mali yapılarının zayıf olmasıdır. Ayrıca arıcılık malzemelerinde, örneğin kovanlarda bir üretim standardının bulunmaması pazarlama sektörünün gücünü azaltan durumlardan biri olarak belirtilmiştir. Genel itibariyle sektörün arıcılık ile uğraşanların yaş ortalamasının yüksek olması, bu alanda kazanç sağlayanların daha çok işçi ve memur emeklilerinin ya da kırsal kesimdeki belirli bir yaşın üzerindeki çiftçilerin faaliyeti olduğunu göstermektedir. Ürünlerin, özellikle balın marketlerdeki raflarda bekleme süresinin uzaması kristalize olmasına sebep olurken bu balların itibar görmeyip iadesinin gerçekleşmesi pazarlamada karşılaşılan olumsuz durumlardan bir tanesidir. Bu durum avantaja çevrilebilmelidir. Çünkü kristalize olan bal gerçek bal niteliğini korumaktadır.

Yazılı kaynaklara bakıldığında dünyada kurulan kadim medeniyetlerden bir olan Hititlerin yönetim merkezlerinden biri olan Çorum'da arıcılıkla ilgili kalıntılara ve yazıtlara rastlanmıştır. Bu gerçeğin pazarlama sektöründe kültürel fırsat olarak kullanılması ve bu fırsatın da özellikle İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü başta olmak üzere kurumlar ve STK'lar tarafından desteklenmesi olumlu sonuçlar doğurabilir. Arı ürünlerinin her evde tüketilmesi gereken miktarlarda temin edilebilmesi için düzenlenebilecek olan kampanyaları organize edebilecek kamu kurumlarının ve STK'ların bulunması da bir başka fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tehdit oluşturabilecek unsurlar içerisinde, özellikle son yıllarda merdiven altı üretimin arttığı göz önüne alınırsa, sahte ürünlerin pazarlanmaya imkân bulduğu ve piyasada rağbet gördüğü, ruhsatsız ve bilinçsiz ilaç kullanımının balda kalıntı bıraktığı, ülkemize yurt dışından kaçak bal ve diğer arı ürünlerinin girdiği, tüketicilerin eksik bilgilendirilmesi sebebiyle arı ürünlerinin yüksek seviyede tüketimini etkilediği düşünülmüştür.

Sonuç itibari ile kırsal kalkınmanın önemli bir sektörü olan arıcılık toprağa bağımlı olmaması, aileler için tek başına bir geçim kaynağı olması, en ucuz ve en kolay istihdam yaratan tarımsal faaliyet olması ve aile ekonomisi için asıl veya yan gelir kaynağı oluşturması sebebiyle özellikle kırsal kesimde aile bütçesine önemli katkılar sağlamaktadır. Karlılığının yüksekliği, işsizliğe katkısı, arıcılık ürünlerindeki talep ve besleyiciliği, polinasyona katkısı ve sürdürülebilirliği gibi nedenlerle arıcılık sürdürülebilir üretim dalı ve kırsal kalkınmanın önemli bir sektörü olarak kabul edilmekte olup bu alanda özel bir politika oluşturulması ve bu politikanın yerelden örnek bir model olarak uygulanması gerekmektedir.

Bu rapor Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla orum Valiliği Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyetinin görüşlerini yansıtılmak zorunda değildir.

This report has been produced with the financial assistance of the European Union and the Republic of Turkey. Its contents are the sole responsibility of orum Governorship Central Villages Service Provision Union and do not necessarily reflect the views of the European Union and the Republic of Turkey.

@keepbeesalivetr

www.keepbeesalive.net

Szleřme No : TREESP1.2NEETPRO/P-03/147
Proje adı : “Arıları Yaşat, Geleceğini Kazan”
“Keep Bees Alive, Earn Your Future”

Adres : orum Valiliği Ek-1 Binası Zemin Kat
Web : <https://www.keepbeesalive.net>
E posta : keepbeesalive@gmail.com